

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านดนตรีพื้นบ้านนครสวรรค์

Integrated Learning Management with Local Wisdom in Nakhon Sawan Folk Music

ภิญโญ ภูเทอด¹

Pinyo Puthed

¹สาขาวิชาดนตรี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

Music Program, Faculty of Humanities and Social Sciences, Nakhon Sawan Rajabhat University

Received: January 5, 2023

Revised: April 5, 2023

Accepted: April 22, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านนครสวรรค์ และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านนครสวรรค์ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้วิธีวิจัยทางด้านมานุษยดนตรีวิทยา เป็นแนวทางในการศึกษากลุ่มเป้าหมายคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 20 คน โดยการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านด้านดนตรีพื้นบ้านนครสวรรค์ และสนทนากลุ่มกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา ปราชญ์ชาวบ้าน และนักเรียน ผลการศึกษาพบว่า พบว่า 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านนครสวรรค์ที่ยังคงปรากฏอยู่และยังมีการสืบทอดกันต่อมา ได้แก่ กลองยาว และเพลงพื้นบ้าน ซึ่งลักษณะของเพลงเป็นเพลงที่มีเนื้อความในการร้องไม่ยาวนาน เป็นการร้องโต้ตอบกันโดยไม่มีการผูกเรื่องราว สามารถจำความในการร้องได้ง่าย เนื้อเพลงเป็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนสมัยนั้น ๆ 2) แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้าน ต้อง

ออกแบบและวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลหรือสารสนเทศและหลักการความคิดรวบยอด ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์ชีวิตจริงได้ อีกทั้งเป็นการรักษามรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านให้คงอยู่อย่างมีศักดิ์ศรีและเหมาะสม

คำสำคัญ : การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, ดนตรีพื้นบ้าน

Abstract

The objectives of this research were 1) to explore local wisdom in Nakhon Sawan folk music, and 2) to present guidelines for integrated learning management with local folk wisdom in Nakhon Sawan folk music. The qualitative method was utilized together with ethnomusicological methods as the study guidelines. The sample who was purposively selected consisted of 20 informants. An interview was conducted with local philosophers in Nakhon Sawan folk music, and a focus group discussion was carried out with teachers, educational personnel, local sages, and students. The results revealed that 1) the local wisdom in Nakhon Sawan folk music that still exists and is inherited includes long drums and folk songs. The nature of the song is the one with brief lyrics to perform. It is an interactive song with no narrative connection. Moreover, the song lyrics are a reflection of people's manner of life during that time period. 2) The guidelines for integrated learning management must design and organize activities centered on the student. It offers students the chance to combine data or information with conceptual principles. It also makes learning relevant and applicable to the actual world. In addition, it is to preserve the local wisdom heritage of folk music to remain with dignity and appropriateness.

Keywords: integrated learning management, local wisdom, folk music

บทนำ

ปัจจุบันปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์ได้ครอบงำสังคมไทยและสังคมอื่น ๆ อย่างมีอาจหลีกเลี่ยงได้ โดยแนวคิดดังกล่าวเชื่อในการปรับโลกให้เป็นโลกไร้พรมแดน ซึ่งไม่ได้เปลี่ยนแปลงเฉพาะในเรื่องของอุตสาหกรรม เทคโนโลยี หรือความรู้ด้านวิทยาศาสตร์เท่านั้น แต่ยังเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ของผู้คนในสังคมในด้านต่าง ๆ พร้อม ๆ กัน เช่น ด้านการบริหารจัดการ ด้านการแสวงหาความรู้ แต่ไม่ได้หมายความว่าเราจะกลืนตัวเราเข้าไปในกระแสโลกาภิวัตน์ เพียงแต่ประเทศไทยมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างจากโลกาภิวัตน์ ดังนั้นจึงต้องปรับตัวอย่างมากเพื่อจะเอื้อให้เราดำรงอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีศักดิ์ศรีและรู้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นตนเอง ดังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 43 ว่า บุคคลและชุมชนท้องถิ่นย่อมมีสิทธิอนุรักษ์ พื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติ และจัดการบำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล และยั่งยืนตามวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งสิทธิของบุคคลและชุมชนตามวรรคหนึ่ง หมายความว่ารวมถึงสิทธิที่จะร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐในการดำเนินการดังกล่าวด้วย (Langkarpint, 2017, p. 47) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในระดับโลกมีผลต่อวิถีการดำรงชีวิตในทุกด้านแม้แต่ด้านดนตรีเช่นกัน ดังที่ Saengthong (2014, p. 52) ได้กล่าวไว้ว่า พลังอำนาจทางสังคมนั้นมีอิทธิพลต่อกิจกรรมทางดนตรี ซึ่งกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและซับซ้อนนั้น ส่งผลให้ดนตรีพื้นบ้านและชนบต่าง ๆ ที่เป็นของท้องถิ่นจำต้องถอยร่นไป โดยมีพฤติกรรมระดับสากลเข้ามาแทนที่ ดังเช่นในกรณีของอาหารจานด่วนและสิ่งบันเทิงที่เสพร่วมกันในระดับโลก ซึ่งในยุคนี้จะเน้นสาระการใช้

ประโยชน์ ความเรียบง่าย และไม่ยอมรับความงามที่ไม่มีเหตุผล จากที่กล่าวมานั้น สอดรับกับแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ประเด็นการพัฒนาการเรียนรู้ ได้กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ที่เน้นทั้งการแก้ไขปัญหาในปัจจุบัน และการเสริมสร้างและยกระดับการพัฒนาการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งการศึกษาในระบบ นอกระบบ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และสอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ไว้ว่า คนไทยทุกคนได้รับการศึกษา และเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 (Office of education council, 2017) และกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ซึ่งเน้นการจัดการเรียนการสอน จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำ เป็น สอดคล้องกับแนวการจัดการศึกษา หมวด 4 มาตรา 22 ที่ว่า การจัดการศึกษา ต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

จังหวัดนครสวรรค์มีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านที่โดดเด่นและเข้มแข็งสะท้อนให้เห็นถึงความมีเอกลักษณ์ของจังหวัด ซึ่งจากหลักฐานดั้งที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงบันทึกเหตุการณ์ครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสต้นมณฑลนครสวรรค์ เมื่อวันที่ 28 สิงหาคม 2449 ว่า “วันที่ 28 สิงหาคม ร.ศ. 125 (พ.ศ. 2449) เสด็จพระราชดำเนินผ่านอำเภอเก้าเส้ง ได้มีผู้หญิงตีเถิงประโคมรับเสด็จ” Visit unofficially (1996, p. 10) จากหลักฐานดังกล่าว ทำให้ทราบว่าชาวนครสวรรค์มีการเล่นเถิงหรือกลองยาวโดยใช้ผู้หญิงเป็นผู้บรรเลงมาแล้วกว่า 110 ปี และมีเพลงพื้นบ้านซึ่ง

เป็นเพลงของชาวบ้านที่สร้างสรรค์ขึ้นจากภูมิปัญญาเพื่อกระทำกิจกรรมในสังคม เฉพาะถิ่น หรือเฉพาะกลุ่มสังคมที่มีวัฒนธรรมร่วมกันที่สื่อถึงความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตที่สืบทอดอย่างต่อเนื่อง และได้พัฒนาขึ้นตามบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ซึ่งนับว่าสังคมและวัฒนธรรมนั้นเป็นแหล่งความรู้ เป็นห้องสมุดดนตรีในวิถีชีวิตที่ควรค่าแก่การศึกษาเรียนรู้ อย่างไรก็ตาม ภูมิปัญญาด้านดนตรีพื้นบ้านซึ่งเป็นผลงานที่สะท้อนถึงความรู้สึกนึกคิด ปฏิภาณเจียบแหลม เหลือน้อยลงทุกที ดังนั้น การสร้างจิตสำนึกความเป็นไทยให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักถึงความป็นชาติไทย ด้วยการได้เรียนรู้ดนตรีพื้นบ้านที่สะท้อนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของบรรพบุรุษไทย โดยบูรณาการผสมผสานความรู้สมัยใหม่ในแต่ละเรื่องไว้อย่างกลมกลืนและชาญฉลาด เมื่อเด็กและเยาวชนได้เรียนรู้ถึงความป็นมา คุณค่า และเกิดทักษะทางด้านดนตรีพื้นบ้าน จะทำให้เกิดความซาบซึ้ง ความรักหวงแหน ความภาคภูมิใจ และรักท้องถิ่นของตน อีกทั้งองค์ความรู้ด้านดนตรีพื้นบ้านซึ่งซึมซับอยู่ในหมู่เด็กและเยาวชนจะเป็นแรงผลักดันสำคัญช่วยรักษาดนตรีพื้นบ้านให้คงอยู่ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสำรวจภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านนครสวรรค์
2. เพื่อหาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีวิจัยทางด้านมานุษยดนตรีวิทยา (Ethnomusicology Research) เป็นแนวทางในการศึกษาดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรเป้าหมาย คือ ตัวแทนปราชญ์ชาวบ้านด้านดนตรีพื้นบ้าน ครู อาจารย์/บุคลากรทางการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และนักเรียน โดยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสนทนากลุ่มด้านการจัดการเรียนรู้และด้านดนตรีพื้นบ้าน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

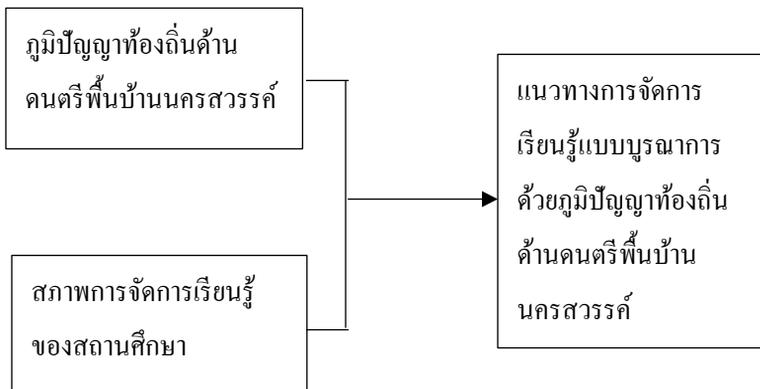
1. จัดเวทีประชุมชี้แจง เพื่อเตรียมความพร้อมทีมงานการทำงานวิจัย และวางแผนการดำเนินงาน
2. ศึกษาข้อมูลจากเอกสารวิชาการ หนังสือ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย บทความ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนที่แหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมดนตรี เพื่อใช้เป็นแนวทางศึกษาร่วมกับข้อมูลภาคสนาม
3. ศึกษาข้อมูลภาคสนาม โดยผู้วิจัยได้ลงพื้นที่สำรวจและศึกษาความหลากหลายของดนตรีพื้นบ้าน จังหวัดนครสวรรค์ ด้วยตนเอง บันทึกการสำรวจ การสังเกต และการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นการสนับสนุนข้อมูลที่ได้จากแหล่งอื่น
4. จัดประชุมสนทนากลุ่ม เพื่อสร้างความตระหนักร่วมกันโดยการนำเสนอข้อมูลการศึกษาด้านดนตรีพื้นบ้านให้กับตัวแทนปราชญ์ด้านดนตรีพื้นบ้าน ครู อาจารย์ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนร่วมกันตรวจสอบข้อมูล และร่วมกันหาค้นหาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้าน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารและการสัมภาษณ์ มาตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของข้อมูลและความสมบูรณ์ของข้อมูลด้านคนตรีพื้นบ้าน การตรวจสอบข้อมูลจะดำเนินการไปพร้อม ๆ กันกับการรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ต่างกลุ่มเพื่อตรวจสอบข้อมูลซึ่งกันและกันว่าข้อมูลที่ได้จากแต่ละบุคคลในกลุ่มย่อยเป็นอย่างไรบ้าง สอดคล้องกัน เหมือนกันหรือขัดแย้งกันอย่างไร และนำข้อมูลที่ได้ตรวจสอบกับแหล่งข้อมูลอื่น ๆ เป็นการตรวจสอบเพื่อดูความครบถ้วนและคุณภาพของข้อมูล วิเคราะห์สภาพการจัดการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคนตรีพื้นบ้านนครสวรรค์จากสถานศึกษา เพื่อหาแนวทางในการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคนตรีพื้นบ้านในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำเสนอข้อมูลโดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์

ภาพ 1

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านนครสวรรค์

จากการสัมภาษณ์ผู้นำท้องถิ่นและปราชญ์ชาวบ้านด้านดนตรีพื้นบ้านนครสวรรค์ พบว่า ภูมิปัญญาด้านดนตรีพื้นบ้านนครสวรรค์ที่ยังคงปรากฏอยู่และยังมีการสืบทอดกันต่อมา คือ ตำบลเขาทอง อำเภอพยุหะคีรี ตำบลหนองกล้วย อำเภอหนองบัว และตำบลเนินศาลา อำเภอโกรกพระ จังหวัดนครสวรรค์ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นพ่อเพลงแม่เพลงที่เคยร่วมเล่นเพลงพื้นบ้านมากับพ่อเพลงแม่เพลงรุ่นเก่า ซึ่งยังมีชีวิตอยู่หลายคน จึงเป็นที่น่าสังเกตได้ว่าทั้ง 3 พื้นที่ มีจำนวนพ่อเพลงแม่เพลงพื้นบ้านและมีสมาชิกอยู่จำนวนมากที่สามารถร้องเพลงพื้นบ้านได้ ดังภาพ

ภาพ 2

แผนที่แหล่งภูมิปัญญาด้านดนตรีพื้นบ้านที่ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

นอกจากนี้ จากการสัมภาษณ์ปราชญ์ชาวบ้านด้านดนตรีพื้นบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุให้ข้อมูลว่า ดนตรีพื้นบ้านหรือเพลงพื้นบ้านของจังหวัดนครสวรรค์เกิดขึ้นเมื่อใด ใครเป็นผู้ริเริ่มยังไม่มีข้อมูลที่ชัดเจน แต่ผู้ที่ร้องและจำเนื้อเพลงได้นั้นเกิดจากปฏิภาณของชาวบ้านที่ร้องเล่นกันเอง จนเป็นที่ยอมรับและถ่ายทอดกันอย่าง

แพร่หลาย ลักษณะของเพลงเป็นเพลงที่มีเนื้อความในการร้องไม่ยาวนานนัก เป็นการร้องโต้ตอบกัน โดยไม่มีการผูกเรื่องราวผู้เล่นสามารถจำความในการร้องได้ง่าย เนื้อร้องส่วนใหญ่มีทั้งเนื้อร้องสนุก ๆ ร้องเกี้ยวพาราสีกัน ร้องชมความงามของคู่รัก เปรียบเทียบผู้หญิงกับธรรมชาติ เพื่อนันทนาการทั่วไปหรือผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการงาน หรือร้องเล่นกันระหว่างทำงาน เนื้อร้องส่วนใหญ่จึงสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของผู้ขับร้องในขณะที่ยังร้อง นอกจากนี้หากผู้ร้องมีข้อมูลหรือประสบการณ์อย่างใดก็จะใส่เข้าไปในเนื้อเพลง เนื้อเพลงจึงเป็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนสมัยนั้น ๆ เช่น การประกอบอาชีพ ความรักชาติบ้านเมือง ยึดมั่นในพุทธศาสนาและประเพณีไทย และยังสะท้อนให้เห็นถึงความภาคภูมิใจในความเป็นเอกราชของคนไทยทุกคน รูปแบบการร้องเพลง ผู้ที่เป็นต้นเสียงจะเป็นผู้ร้องเพลงคนเดียวเท่านั้น โดยมีลูกคู่ร้องเอื้อนรับสอดคล้องวรรคจบเพลง ทำนองเพลงมีความเรียบง่ายไม่ยาวเกินไปและไม่สลับซับซ้อน มีทำนองซ้ำไปมาโดยลูกคู่ร้องรับเป็นส่วนใหญ่ คำร้องของเพลงจะเป็นกลอนพื้นบ้าน มีคำร้องที่ตายตัว ซึ่งจะมีสัมผัสระหว่างวรรคหรือไม่มีก็ได้ ส่วนลักษณะทำนองอาจจะมีเหมือนหรือแตกต่างกันบ้างดนตรีที่ใช้ประกอบการร้องเล่นเพลงพื้นบ้านจะเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องประกอบจังหวะคือ ฉิ่ง กรับ กลองรำมะนา รวมไปถึงการปรบมือตามจังหวะด้วย การแต่งกายถ้าเป็นชาวบ้านร้องเพลงกันเองจะแต่งกายอย่างเรียบง่ายตามประสาชาวบ้านไม่ได้จำเพาะเจาะจงแต่อย่างใด แต่นั่นชุดที่สุภาพเรียบร้อยและเข้ากันได้กับความเป็นอยู่ของชาวบ้าน แต่ถ้ามีการแสดงเป็นทางการต้องสวมใส่และแต่งกายให้เป็นระเบียบซึ่งขึ้นอยู่กับสถานที่และลักษณะของงาน แต่อาจมีประยุกต์เครื่องแต่งกายบ้าง คือการสวมใส่เครื่องประดับที่ตนมี เช่น สร้อยคอ แหวนหรืออื่น ๆ ที่ให้เลดูสวยงามยิ่งขึ้น ปัจจุบันโอกาสของการเล่นเพลงพื้นบ้านเปลี่ยนไปเป็นการเล่นเพื่อการแสดงหรือการร้องเล่นตามงานที่ได้รับเชิญให้ไปแสดงที่มุ่งเพื่อการอนุรักษ์เป็นหลัก และมีการเล่นเฉพาะที่มีการเชิญจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งหน่วยงานทางราชการ หรือ

หน่วยงานเอกชนให้ไปแสดง โดยยังยึดหลักการร้อง การแต่งกาย และวิธีการเล่น เพลงตามรูปแบบการเล่นในอดีต

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรี พื้นบ้านนครสวรรค์

ผู้วิจัยได้จัดประชุมสนทนากลุ่มกับตัวแทนกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ตัวแทนครู อาจารย์ ประชาชนชาวบ้าน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการนำเสนอข้อมูล การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้าน เพื่อให้ที่ประชุมร่วมกันตรวจสอบ ข้อมูล และค้นหาสภาพการจัดการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้าน นครสวรรค์จากสถานศึกษา พร้อมทั้งร่วมกันหาแนวทางและข้อเสนอแนะในการ จัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ผลจากการสนทนาสรุปได้ดังนี้

ตาราง 1

สรุปสภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา

สภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา	แนวทางและข้อเสนอแนะ
1. โรงเรียนมีหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อ ถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ไม่ได้ เฉพาะเจาะจงเรื่องดนตรีพื้นบ้าน	1. ครูต้องการได้รับความรู้เรื่องดนตรี พื้นบ้าน ในชุมชน เพื่อที่ครูจะได้ นำไปใช้จัดการเรียนการสอนกับ นักเรียน
2. ครูในโรงเรียนส่วนใหญ่มีภาระงาน สอนและงานอื่น ๆ มาก ทำให้ไม่มีเวลา ที่จะพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เพื่อถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น	2. ปรับวิธีการสอนเกี่ยวกับดนตรี พื้นบ้านให้กับนักเรียนในรูปแบบที่ เหมาะสมกับผู้เรียน

ตาราง 1 (ต่อ)

สภาพการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษา	แนวทางและข้อเสนอแนะ
3. โรงเรียนตระหนักถึงความสำคัญ ค่อนข้างน้อยเกี่ยวกับปัญหาการคงอยู่ ของคนตรีพื้นบ้าน โดยมีความเข้าใจว่า เป็นเรื่องไกลตัวและเป็นหน้าที่ของ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก	3. ต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์เป็นที่เลี้ยงหรือร่วมกับครูที่ โรงเรียนจัดการเรียนรู้ด้านคนตรีพื้นบ้าน อย่างต่อเนื่อง
4. นักเรียน มีความสนใจอยากมีความรู้ ด้านคนตรีพื้นบ้านควบคู่กับการ ประกอบอาชีพได้ และไม่เสียเวลาเรียน	4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นำไปสู่การ ส่งเสริมอาชีพและรายได้
5. กิจกรรมการเรียนการสอนในคาบ เรียนปกติมีเนื้อหามาก	5. จัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบบูรณาการ ในกลุ่มสาระต่าง ๆ หรือในกิจกรรม พัฒนาผู้เรียน

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลสภาพการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาจากการสนทนากลุ่ม
มาวิเคราะห์และให้กลุ่มเป้าหมายได้ร่วมทดลองออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบ
บูรณาการด้วยภูมิปัญญาด้านคนตรีพื้นบ้านนครสวรรค์

ตาราง 2

การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการกลุ่มสาระการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้	เนื้อหาสาระ	สื่อ/กิจกรรม
การงานอาชีพและเทคโนโลยี วิทยาศาสตร์	-การดำรงอาชีพตาม เศรษฐกิจพอเพียง -การอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม	-เพลงพื้นบ้านที่เกี่ยวกับการ ประกอบอาชีพ -เพลงพื้นบ้านที่เกี่ยวกับธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม -วัสดุที่ใช้ทำกลองจากไม้ต่าง ๆ ใน ชุมชน
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	-การดำรงชีวิตตามวิถี ไทย -วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ท้องถิ่น	-เพลงพื้นบ้านที่เกี่ยวกับการ สอดแทรกคุณธรรม -วัฒนธรรมที่ปรากฏในดนตรี พื้นบ้าน -พิธีการไหว้ครูดนตรี
ศิลปะ	-คิดออกแบบทำรำ -วาดรูป -ตกแต่งเครื่องดนตรี	-ลงมือปฏิบัติจริงในการออกแบบ ทำรำและ อุปกรณ์การแต่งกาย -ตกแต่งกลองยาว -เทคนิคการตีกลองยาวขั้นพื้นฐาน -การรำกลองยาว
คณิตศาสตร์	-การคิดคำนวณต้นทุน -การบันทึกสถิติ	-การซ่อมแซมเครื่องดนตรี และ อุปกรณ์การแสดง
ภาษาไทย	-การพูด การเขียน การอ่านภาษาไทย	-การอ่านเนื้อเพลง การร้องเพลง พื้นบ้าน -ฉันทลักษณ์เพลงพื้นบ้าน

อภิปรายผล

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านเกิดขึ้นเมื่อใด ใครเป็นผู้เริ่มยังไม่มีความชัดเจน แต่ผู้ที่ร้องและจำเนื้อเพลงได้นั้นเกิดจากปฏิภาณของชาวบ้านที่ร้องเล่นกันเอง จนเป็นที่ยอมรับและถ่ายทอดกันอย่างแพร่หลาย ลักษณะของเพลงเป็นเพลงที่มีเนื้อความในการร้องไม่ยาวนาน เป็นการร้องโต้ตอบกันโดยไม่มีการผูกเรื่องราว ผู้เล่นสามารถจำความในการร้องได้ง่าย เนื้อร้องส่วนใหญ่มีทั้งเนื้อร้องสนุก ๆ ร้องเกี่ยวพาราสิกัน ร้องชมความงามของคู่รัก เปรียบเทียบผู้หญิงกับธรรมชาติ เพื่อนันทนาการทั่วไปหรือผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยจากการงาน หรือร้องเล่นกันระหว่างทำงาน เนื้อร้องส่วนใหญ่จึงสะท้อนอารมณ์ความรู้สึกของผู้ขับร้องในขณะที่ร้อง นอกจากนี้ หากผู้ร้องมีข้อมูลหรือประสบการณ์อย่างไรก็จะใส่เข้าไปในเนื้อเพลง เนื้อเพลงจึงเป็นภาพสะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนสมัยนั้น ๆ เช่น การประกอบอาชีพ ความรักชาติ บ้านเมือง สอดคล้องกับ Yodwised (2015, p. 9) ที่ได้ศึกษาเพลงพื้นบ้านท่าโพ : เสียงสะท้อนวิถีชีวิตไทย พบว่า เพลงพื้นบ้านท่าโพเกือบทั้งหมดเป็นเพลงทำนองเดียว ท่อนเดียว มีการซ้ำทำนองแต่เปลี่ยนเนื้อร้องไปเรื่อย ๆ ท่วงทำนองเป็นแบบเชื่อมโยงติดต่อกัน ดำเนินทำนองขึ้น ๆ ลง ๆ ในจังหวะกระชับ มีชีวิตชีวา เนื้อร้องเผยให้เห็นวิถีชีวิตไทยที่มีอาชีพเกษตรกรรม ดำเนินชีวิตตามวิถีทางแห่งพุทธศาสนา แฝงอารมณ์ขัน การถ่อมตน เกี่ยวพาราสิ หยอกล้อกันฉันมิตร และความสมัครสมานสามัคคี มีการแสดงประกอบการขับร้อง และสอดคล้องกับแนวคิดของ Phongphit (2008, pp. 172-173) ที่กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีแนวคิดลักษณะเป็นนามธรรมที่คิดค้นมาแต่กำเนิด ทั้งส่วนที่เป็นจินตนาการและผลของการวิเคราะห์สังเคราะห์จากสภาพแวดล้อมทั้งทางธรรมชาติและสังคม วัฒนธรรม ซึ่งองค์ความรู้เป็นส่วนประกอบหนึ่งของภูมิปัญญาที่ความเชื่อ ถือเป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่มีบาปบุญคุณโทษ และจิตวิญญาณเข้ามาเกี่ยวข้ององค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในภูมิปัญญา ซึ่งความเชื่อคือความศรัทธายึดมั่นถ้อยมั่นในการดำเนินชีวิตและความมั่นคงของสังคม ทั้งนี้ภูมิปัญญาด้านดนตรีพื้นบ้านเป็นความสามารถอันเกิดจากพรสวรรค์

และจากการฝึกฝนจนเกิดความเชี่ยวชาญ ความฉลาดไหวพริบในการร้องแบบด้นสด หรือคิดขึ้นมาทันทีเช่นกันย่อมเกิดจากจินตนาการความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ และค่านิยม การสั่งสมประสบการณ์จึงสามารถสร้างองค์ความรู้ และสังเคราะห์ใหม่ ให้มีความก้าวหน้าและนำมาใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพขึ้น ซึ่งบรรพบุรุษเป็นผู้สะสมสืบทอดต่อกันมาแบบมุขปาฐะถือว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของสังคมที่มาจากอดีต

ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้าน เป็นสิ่งที่บรรพบุรุษได้ช่วยกันสร้างสรรค์และสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องจากอดีตถึงปัจจุบัน เป็นการสะท้อนความเป็นอยู่และวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อม ความเชื่อ ประเพณี และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม หนึ่งในแนวทางการอนุรักษ์ พัฒนา และสร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านอย่างต่อเนื่องและขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวางผ่านกลุ่มเด็กและเยาวชนโดยสถานศึกษา คือ การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการ ซึ่งการออกแบบและวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสิ่งสนับสนุนการเรียนรู้แก่ผู้เรียนและเป็นวิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีโอกาสร่วมกันเรียนรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้อย่างหลากหลาย จึงทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องทั้งความรู้ ทักษะ และทัศนคติ รวมถึงจิตใจให้เกิดความรัก ความเข้าใจและเข้าถึงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน ซึ่งสอดคล้องการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องมีการเน้นทักษะการคิดวิเคราะห์เป็นหลัก ทักษะที่สำคัญ คือ 3Rs และ 8Cs ซึ่ง 3R ได้แก่ 1) การอ่านออก (Reading) 2) การเขียนได้ (Writing) 3) การคิดเลขเป็น (Arithmetics ส่วน 8Cs ได้แก่ 1) ทักษะในการคิดวิเคราะห์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณและแก้ไขปัญหาได้ (Critical Thinking and Problem Solving) 2) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) 3) ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ (Collaboration, Teamwork and Leadership) 4) ทักษะด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และการรู้เท่าทันสื่อ (Communication Information and Media Literacy) 5) ทักษะ

ด้านความเข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม ต่างกระบวนการทัศน์ (Cross-cultural-Understanding) 6) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) 7) ทักษะทางอาชีพและทักษะการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) 8) ความมีคุณธรรม จริยธรรม มีเมตตา กรุณา มีวินัย (Compassion) ซึ่งเป็นคุณลักษณะพื้นฐานสำคัญของทักษะขั้นต้นทั้งหมดและเป็นคุณลักษณะที่ผู้เรียนที่เป็นเยาวชนไทยจำเป็นต้องมีเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตในยุคปัจจุบัน (<http://www.krusmart.com /student3rs8cs/>) และสอดคล้องกับ Hansopa, Subhakicco, Chusorn, Sonswan and Bunsane (2020, p. 163) ที่ได้เสนอแนวคิดว่าผู้เรียนในอนาคตต้องคงไว้วัฒนธรรมซึ่งวัฒนธรรมของไทยที่ดั่งมอญรักรัษย์สิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นควบคู่กับการเรียนรู้ศาสตร์ใหม่ ๆ ที่มีความทันสมัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. สถานศึกษาที่เกี่ยวข้องสามารถนำแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้าน ไปปรับใช้การภูมิปัญญาท้องถิ่นชนิดอื่น ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่หลากหลายและความยั่งยืนต่อไป
2. การดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านนครสวรรค์ จะประสบผลสำเร็จบรรลุตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมของบริบทสถานศึกษาและตัวผู้เรียน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง
3. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้านนครสวรรค์ ครูผู้สอนต้องศึกษาทำความเข้าใจแนวคิดเกี่ยวกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อพัฒนากระบวนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสมโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

4. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้าน นครสวรรค์ สามารถสร้างให้เกิดขึ้นได้ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

5. การจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านดนตรีพื้นบ้าน นครสวรรค์ ผู้สอนควรมีเทคนิคการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายจะช่วยให้ ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงรุก

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญา ท้องถิ่นด้านอื่น ๆ เพื่ออนุรักษ์ภูมิปัญญาในพื้นที่ไว้อย่างยั่งยืน

2. ควรทำวิจัยในเชิงพัฒนาเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะในด้านการ จัดการเรียนรู้ การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะตามทักษะ การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

References

- Charoensil, T. (2016). *Education reform and entrance 4.0*. (Online).
<http://www.chiangmainews.co.th/page/archives/25402074>.
- Hansopa, R., Subhaciccio, S., Chusorn, P., Sonsuwan, S., & Bunsane, M. (2020). Learning management in 21st century: Theory toward Implementation. *Dhammathas Academic Journal*, 20(2), 163. [in Thai]
- Langkarpint, K. (2017). The right to healthy environment in constitution of Thailand: Comparing law with foreign contries. *Naresuan University Law Journal*, 10(1), 47. [in Thai]
- Office of Education Council. (2017). *National education plan (2017-2036)*. Bangkok: Plickwhan grapfic. [in Thai]
- Phongphit, S. (2008). *Concepts, practices, strategies for local development*. Bangkok: palangpunya. [in Thai]

- Saengthong, S. (2014). *Concept, cultural diversity to create works of art and culture (Hanouts)*. Songkhla: Songkhla Rajabhat University. [in Thai]
- Visit unofficially. (1996). *Program of the performance of the Lord Buddha Nakhon Sawan early access*. Nakhon Sawan: Charoendee Printing. [in Thai]
- Yodwised, J. (2015). Thapho's folksong: The reflection of Thai life. *Acadimid Journal Bangkokthonburi University*, 4(1), 9. [in Thai]

Author

Associate Professor Dr. Pinyo Phuthed
Music Program, Faculty of Humanities and Social Sciences
Nakhon Sawan Rajabhat University
398 Moo 9 Sawanvitee Rd., Tambon Pak Nam Pho,
Muang District, Nakhon Sawan Province 60000
Tel: 084-9951541 E-mail: yoanone@hotmail.com